

Химнична дубина македонске лире

У своме рађању и зрењу (Коста Раџин, Славко Јаневски, Ацо Шопов, Гине Тодоровски, Јован Котески, Михаил Ренцов и други) савремена поезија Македоније се допутила до најмлађе генерације нашег песничког јута, до тзв. четврте поратне генерације (Мирче Нешовски, Ефтим Клетников, Љупчо Силјановски, Снежана Николовска, Петре Бакевски, Ката Тулафкова, Науме Радически, Ђорђе Барбаровски, Љупчо Димитровски, Крсте Чачански). Наиме, сво македонско песништво, од његових уметничких почетака до данас, може да се схвати као једна песма која је писана, пише се, песма несвршена јер, оно је увек било, и јесте, верна пратиља бурне историје и душе свога народа и времена, чиме је и оправдало један од првих задатака сваке поезије, а тиме разлог и сврху сопственог постојања.

Без намере да се пише опширно о стремљењима и уметничким вредностима у најмлађем македонском песничком стваралаштву, треба рећи: она је свој широки простор тема и интересовања заоденула новим обликом, дајући дубоко рефлексивном садржају форму која проистиче из њега са мога — илустрација тога нека послуже стихови.

*„у мени је страве, таме
вечитога заборав
бесконачни предели маште
бесконачност...*

(Мирче Нешовски)

Избор од четири песника је могао да буде и квантитативно проширен још неким именима, али Мирче Нешовски, Љупчо Силјановски, Снежана Николовска и Ефтим Клетников су најкарактеристичнији изданици генерације којој припадају, донели су собом изразити стваралачки квалитет и чини се имају даха и снаге да плове валлима песничког бескраја, понирући само у дубине стиха.

Рефлексивним путем долази до истине па, сумњајући у њену коначност, разграђује њу, стварајући бесконачност јер, Нешовски налази смисао живота и човека, његовог бића, у уметности која је израз, а не одраз истине.

Песника занима време које не престаје својим трајањем, то је сат:

„који куца изван васионе и изван моје сенке“

он хоће издићи на висину неко огледало:

„тражећи белу птицу будућности“

(и његова прва збирка песама је носила име „Прозор свода“)

Мирче Нешовски

ПРОШЛОСТ — РАСТОЈАЊЕ СТОЛЕЂА

о, прсли свемиру у прстену,
о, јабуко у огледалу вода,
о, вено преточена у мрачно цвеће,
о, свеће угаљене и угасле у потпуном мраку,
о, тишино широм отворена у телу,
о, болко, змијо увучена у срце,
о, прастари пламену откопан у лобањи; —
по растојању столећа,
по слепили бића,
и глави расточеној у вир. Поноћ!
часовник бескраја је у мени,
у мени све је насељено — о, Васељено!
ја сам у теби — ти у мојој семенци
која буди шум смртних звонара,
о, звонаре, о, горе без богова,
о, море, море, од мора буре се гласе
ах, никога у овом омбису неће спасти.
о!

БЕЗ ЈЕДРА И КОМПАСА

Ја храним корење хорном
и испод храма изналазим брзине
као срне уплашене муњама,
роморења душе громови оглашавају

и у помоћ потресају јорговане,
спокој не дају јеребицама,
реке се преврћу у сну и горе,
потпаљене далеким звездама,
и, расталасано носе моје тело
у тамно стабло, БЕЗ ЈЕДРА И КОМПАСА
лутају суше и крици прадревни,
да поплаве плаше моју свећу
и врацбом је бацају у хад.

АНЂЕЛИ НЕБА

Бура Охридског језера
У свиленом руху бди над тобом
Па у дну срца забада ми муњу
Као сенке бачене у поноћи
Поносан сам
Прастари ветар трепери наша лица
Полаже их у разапета једра
Као да је пала бистра суза из дубине лире
О пробудила све срне
Док у потоцима остављена моја Звезда
Очекује неку свечаност духа.

Јао, време
Бацаш диск злом ватром
Више бих волео да сам у валу окримио
Тражећи белу птицу будућности
Падајући у понор сата
Који куца изван васионе и изван моје сенке.

У мени је страве, таме
Вечитога Заборава
Бесконачни предели маште
Гесконачност . . .

Љупчо Силјановски (рођен 1951. године), се представља снажном ерудитивношћу зналачки пригушеног лиризма, чиме песма добија чврсту хетерогеност сливену у тај немирни лиризам:

*„не могу да исклијам
из семенке речи“*

а последње речи стихова јачином звука већ слуте, наговештавају снагу немира, његову узаврелу моћ, јер, то казује и боја слике што долази:

„да растем дрво да постанем“

Силјановски експресијом стиха слама меланхолију унутрашње импресије доводећи је до ведрине и тиме наглашава бит своје поезије: јединство људске ведрине и незадовољства или боље речено, неизбрисива компонента садржаја незадовољства је оптимизам. Лете речи:

„као црна јата“

За збирку песама „Унутрашња огледала“ Силјановски је 1975. награђен од НИП-а „МЛАДОСТ“ из Београда.

Љупчо Силјановски

У СЕМЕНЦИ РЕЧИ

*Ту трулим
У семенци речи*

*Не могу да исклијам
Из семенке речи*

*Нема већ таквог сунца
Такве ватре нема*

*Да ме никне
И поштеди*

*Да растем дрво да постанем
Које ће да пусти снажне гране*

НЕБЕСКО СТРАШИЛО

Ка родним њивама
небеским
долетеле су ти речи

Као црна јата

И круже
круже
око тебе

Хоће да те препознају
но не могу
не могу

Певаће Снежане Николовске (рођена 1953. године) доноси разудану, емоцијама узвишену љубав, а то је заправо и истинскољубље:

„душе се отварају за ватре“

али и вешто заоденуту велом тајанствености:

„у љубави на Богове личимо“

а тиме и лепшу, обогашену неочекиваном и прихватљивом метафоричношћу „струне неба“ и зов да је неки „бродар сна“ улепша.

Свакако, ова млада песникиња уме да обузда стих:

„да не потоне у одајама ноћи“

и његову слику, боју нежно преточи у растреперени, пластични колорит љубави.

Снежана Николовска

ПРАЗНИЧНА

Свечи пустили слике да трепере
и лудошћу да плаше воде
Даљ им ухватила очи
Па на славље зову светлине
И бојама перуна опијају се
Ветар покајнички милује усне
Надолази бура
Месец стрела љубичице
Низ тамне струне неба
Срце сања пролеће
Ловећи свој знак
Долази време беспућа
Душе се отварају за ватре
Звезде им легле у латице
Болна је лепота
Срне запљускују поглед
И лутају са муњама
Облик је растреперн
И слуги надолажења осећања
У љубави на Богове личимо.

КУЋА УСАМЉЕНОСТИ

Сабља креће свећу
у фрескама
Еха и привиђења
у кући усамљености
На прагу крика
Срце је скамењено од страха
и лудила

ВИОЛЕТОВА БУРА

Откључаћу срце од магли
И у свечаном откровењу
опићу га водом
Модри бродар сна
што помрачује виђење
Чуда преображаја
Да умири виолетову буру
од знака слепила и болести
И у јорговане и славује
да преточи око
Срна да ослади душу
Да не потоне у одајама ноћи.

Битна одлика песме Ефтиме Клетникова (рођен 1946. године) је његова тежња ка духовној узвишености реалитета:

*„када све стреми
ка простору чистог Успења“*

и бескрајности обојеној песниковом источњачком маштовитошћу, бескрајности контрапунктној пролазу, а то је победа живота који, уопштено схваћено, и не престаје у својој многовидности. Песник прихвата смрт, дакле реалитет, али та неминовност је индивидуална — не апсолутна — и то је срж ове поезије: путник је уморан, стопа тешка (он умире) јер, пут је био дуг али је и без увира (живот је апсолутност и зајек без краја).

Речју, певаће Клетникова је:

„огромно платно чудесног разбоја“

Ефтим Клетников

ДОЛАЗАК ЗЕЛЕНОГ МОНАХА

*Време је плаве вертикале у природи
када на обновљену висину
подижу се и дрвећа и птице
и када све стреми
ка простору чистог Успења.*

*Време је када и чедна сенка
ишчезле кошуте
разлистава у чежњи јелена
када се обрушавају и звоне
негде у нама
модри пластови тишине.*

*Време је када иза брда
долази огромни зелени Монах
који носи Звезду Цвет и Воду
за рањене дубине дисања.*

ГРАДИНАР: КАДА ЈЕ СТИГАО У ДОЛИНУ

Када је стигао у долину причешћен,
свечаности већ беху припремљене;
Из мрака семена дизале се
шарене соспе цвећа,
а нама се отварала сунчева Врата у телу —
да прођу озрачена брујања крви.

Све је било благо, питомо и обло
у дану Његовог химничног додира;
зелени млаз је бацао поља у ваздух,
и Бахус опружен у присоју
слушао је како обновљено клокоће
вино у пијаном корену лозе.

Орач, Жена и Месечина, то време
ћилим од срме су распостирали
у присуству жита и мора —
да има сведоке будуће лице Детета.

ТУЖБАЛИЦА ЗА ПУТНИКОМ

Када су пресекли јабуку смрт је већ одавно
била прелетела изнад дрвета — свечано и црвено.
Само се видело да ти је последњи залаз
нацртао на уснама
стабло вишње твога краја,
а рамена затегнута између вода и неба
била су ти још сребрна од полена
којим те из огромне амфоре поливаху баште
док си напуштао познату долину.

Сада у далеком пределу
иза много пређених планина испружио си тело;
И што ако још ниси постао закопан зрак
по чијој ће се скупоценој нијанси отимати самотно дрво
да би размештало тешке сенке између стабла и птице
која усамљена оста да ти продужава пример.
Налакћен на подземно певање извора
сада нећеш будити цвеће на оном пијаном брду
које је давало сталну висину
кули твог дечјег срца.

Ни куће, ни прстена, ни невесте —
само ливаде и потоци.

Што те натера да се пењеш ивицом дуга
и да скупљаш осветљену пређу
за огромно платно твог чудесног разбоја.
Вече је тешко као твоја последња стопа

О Путниче.

Дубоко заспаног не можемо да те разбудимо,
а и што те оплакујемо тако безнадежно ми тужбалице
када ти гледамо лице како преображено
у Чинији са Воћем
стоји међу звездама.

Раздаде лице светлинама

О Путниче.

Песме је препевао и уводниже
о песницима дао:
Милија ПАЈИЋ — ЖИЛ